

АНОТАЦІЯ

Рижова М.М. Роль режисера в процесі створення сучасної української опери (на прикладі моноопер Віталія Губаренка) – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Кваліфікаційна наукова праця на здобуття ступеня доктора мистецтва за спеціальністю 026 «Сценічне мистецтво». Національна музична академія України імені П. І. Чайковського. Міністерство культури та стратегічних комунікацій. Київ, 2025.

Зміст анотації

Мета наукового обґрунтування творчого мистецького проєкту – вперше на науковому рівні комплексно розглянути нинішній стан оперного театру України, виявити та проаналізувати особливості процесу створення сучасної української опери та означити роль режисера у цьому процесі. У роботі особливу увагу приділено таким функціям режисера: співавтор творчої ідеї композитора, інтерпретатор, що спонукає по-новому осмислити механізми взаємодії між композиторським задумом, постановочними практиками та культурними контекстами, креативний менеджер, промоутер нового мистецького продукту. Емпіричною базою здійсненого дослідження стали моноопери Віталія Губаренка, які розглянуто як приклад втілення сучасної української режисерської опери.

У першому розділі проаналізовано історичні та культурні передумови становлення української опери кінця XX – початку XXI століття, окреслено проблеми репертуарної політики та специфіку розвитку жанру опери в театральному мистецтві незалежної України.

Другий розділ присвячено методологічним підходам до вивчення режисерської інтерпретації оперного твору, з урахуванням європейських та українських практик, розглянуто кейси оперних постановок останніх років та визначено роль режисера в них.

У третьому розділі розглянуто особистий режисерський доробок, наведено приклади постановок із різними режисерськими функціями у втіленні проєктів, розкрито особливості сценічного втілення моноопер

Віталія Губаренка та показано, як режисер формує художню концепцію сценічного твору, поєднуючи функції менеджера, співавтора й інтерпретатора. Результати дослідження демонструють, що саме режисер виступає ключовим чинником розвитку сучасної української опери: його поліфункціональна діяльність визначає художню цілісність постановки, її актуальність і можливість інтеграції в європейський культурний простір.

Ключові слова: сучасна українська опера, режисерський театр, моноопера, Віталій Губаренко, режисерська інтерпретація, менеджмент у мистецтві.

SUMMARY

Ryzhova M.M. The Role of the Stage Director in the Creation of Contemporary Ukrainian Opera (on the Example of Vitaliy Hubarenko's Monooperas). – Qualifying scientific work on manuscript rights.

Qualifying research paper for obtaining the degree of Doctor of Arts in specialty 025 "Musical Art". P. I. Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine. Ministry of Culture and Strategic Communications of Ukraine. Kyiv, 2025.

Abstract

The purpose of the scholarly substantiation of this creative artistic project is to provide, for the first time at the academic level, a comprehensive study of the current state of opera theatre in Ukraine, to identify and analyze the specific features of the process of creating contemporary Ukrainian opera, and to define the role of the stage director within this process. Special attention is devoted to the director's functions as: co-author of the composer's artistic idea; interpreter who encourages a new understanding of the interaction between the composer's intention, staging practices, and cultural contexts; creative manager; and promoter of a new artistic product. The empirical basis of the study comprises Vitalii Hubarenko's mono-operas, which are examined as examples of the embodiment of contemporary Ukrainian director's opera.

The first chapter analyzes the historical and cultural prerequisites for the development of Ukrainian opera in the late 20th and early 21st centuries, outlining

the challenges of repertoire policy and the specifics of opera as a genre in the theatrical art of independent Ukraine.

The second chapter focuses on methodological approaches to the study of directorial interpretation of an operatic work, taking into account both European and Ukrainian practices. It examines case studies of opera productions in recent years and determines the role of the director within them.

The third chapter presents the author's personal directorial achievements, providing examples of productions that illustrate the variety of directorial functions in project realization. It explores the particularities of staging Vitalii Hubarenko's mono-operas and demonstrates how the director shapes the artistic concept of a stage work by combining the functions of manager, co-author, and interpreter.

The results of the research show that the stage director is a key factor in the development of contemporary Ukrainian opera: their multifunctional activity determines the artistic integrity of the production, its relevance, and its potential for integration into the European cultural space.

Keywords: contemporary Ukrainian opera, director's theatre, mono-opera, Vitalii Hubarenko, directorial interpretation, arts management.

Список опублікованих праць за темою роботи

1. Ригова Марина. Опера на сцені Національної філармонії України: адаптація режисерського задуму до сценічного простору. *Художня культура. Актуальні проблеми. Випуск 21. Частина 1* / Національна академія мистецтв України. Інститут проблем сучасного мистецтва. Київ: 2025. С. 227 – 233.

2. Ригова Марина. Перформативні проєкти в репертуарі Національної філармонії України: особливості сценічного втілення та публічної презентації. *Актуальні питання гуманітарних наук. Випуск 84. Том 3* / Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка. Видавничий дім «Гельветика»: 2025. С. 76 – 82.

3. Веселовська Ганна, Ригова Марина. Фольклорна складова в лібрето опер сучасних українських композиторів. *Художня культура. Актуальні проблеми. Випуск 19. Частина 2* / Національна академія мистецтв України. Інститут проблем сучасного мистецтва. Київ: 2025. С. 79 – 84.

Інформація про апробацію результатів дослідження

Наукове обґрунтування творчого мистецького проєкту обговорено на засіданнях кафедри оперної підготовки та музичної режисури. Матеріали дослідження викладені в доповідях на міжнародних, всеукраїнській науково-практичних конференціях і на круглому столі науково-педагогічних читаннях:

1. Ригова Марина. Роль режисера в музично-театральному проєкті (на прикладі вистави «А чия вина?» за оперою «Украдене щастя» Ю. Мейтуса формації Art.Razom): доповідь / II Всеукраїнська Студентська науково-творча конференція імені Стефанії Павлишин (27 лютого 2023 р.). Львів: 2023.
2. Ригова Марина. Режисерське авторство в процесі створення сучасної української опери: доповідь / Всеукраїнська молодіжна науково-творча онлайн-конференція «Музичне мистецтво та наука на початку третього тисячоліття» (8-9 грудня 2022 р.). Одеса: 2022.
3. Ригова Марина. Режисер як автор незалежного театрального проєкту: функції та завдання постановника в процесі від задуму до реалізації вистави: доповідь / XVII Міжнародна молодіжна науково-практична онлайн-конференція «Fresh Science» (23-24 березня 2023 р.). Київ: 2023.
4. Ригова Марина, Катерина Суглобіна. Рефлексії російсько-української війни у творчості молодих композиторів: проєкт Національної філармонії України «Так звучить моє ВДОМА»: доповідь / Міжнародна науково-практична конференція «Культура і мистецтво в умовах російсько-української війни: художні стратегії, дискурсивні практики, вектори осмислення» (29-30 травня 2024 р.). Київ: 2024.
5. Ригова Марина. Національні опери в українському театрі: особливості просування та роль режисера в процесі промоції: доповідь / Міжнародна науково-практична конференція

«Національний репертуар у музичних театрах світу. Досвід підтримки, популяризації та промоції» (26-28 лютого 2024 р.). Київ: 2024.

6. Рижова Марина. Перформативні проєкти на сцені Національної філармонії України: особливості втілення та публічної презентації: доповідь / Міжнародна науково-практична конференція «Музичний театр ХХІ століття в умовах видозміни парадигми художньої культури» (24-26 лютого 2025 р.). Київ: 2025.

